

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ»
для студентів II курсу усіх форм навчання**

Тернопіль 2021

УДК 336: 658: 657

Методичні вказівки для самостійних занять з дисципліни «Економічний аналіз» для студентів II курсу усіх форм навчання / Укл. Н. І. Синькевич, О. Р. Мазуренок. – Тернопіль, ТНТУ імені І. Пулюя, 2021.- 32с.

Укладач: Синькевич Надія Іванівна, доцент
кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ імені І. Пулюя
Мазуренок Оксана Романівна, старший викладач
кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ імені І. Пулюя

Рецензент: Павликівська Ольга Іванівна, доктор економічних наук, професор
кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ імені І. Пулюя

Методичні вказівки розглянуті і затверджені на засіданні кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Протокол № 6 від 22 лютого 2021р.

Схвалені засіданням методичної комісії факультету економіки та менеджменту
Протокол № 7 від 24 березня 2021р.

ЗМІСТ

Загальні положення	4-5
Самостійне заняття № 1. Предмет, зміст та завдання економічного аналізу	6-8
Самостійне заняття № 2. Метод та методика економічного аналізу.....	8-22
Самостійне заняття № 3. Інформаційна база економічного аналізу.....	23-24
Самостійне заняття № 4. Аналіз виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг.....	25-35
Самостійне заняття № 5. Аналіз трудових ресурсів.....	35-46
Самостійне заняття № 6. Оцінка стану і використання основних фондів.....	46-53
Самостійне заняття № 7. Забезпечення підприємства матеріальними ресурсами та їх використання.....	53-55
Самостійне заняття № 8. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг) за узагальнюючими показниками.....	56-63
Самостійне заняття № 9. Аналіз прямих та непрямих виробничих витрат.....	63-67
Література.....	68-71

Економічний аналіз є конкретною методологічною дисципліною, що дає змогу оцінювати окремі господарські ситуації та вирішувати комплексні економічні проблеми на підприємстві, в галузі тощо.

Місце дисципліни у навчальному процесі: навчальна дисципліна «Економічний аналіз» входить до циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, що формують базові економічні знання фахівців економічного спрямування.

Економічний аналіз (англ. *Economic Analysis*, від грец. *analysis* — розкладання, розчленування) — взаємопов'язані й взаємозумовлені методи вивчення і наукового дослідження певних явищ, процесів, дій, результатів. У економіці застосовується з метою виявлення закономірностей і тенденцій розвитку економічних процесів, встановлення та оцінки основних факторів, що позитивно чи негативно впливають на показники ефективності.

Роль аналізу полягає в оцінюванні діяльності господарюючих суб'єктів, виявленні та обчисленні величини невикористаних резервів. Проведення аналізу має сприяти поліпшенню управління підприємством, зміцненню його ринкових засад і подальшому зростанню ефективності його діяльності.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів здатностей: – використовувати сучасні наукові досягнення економічного аналізу в теоретикопрактичних питаннях удосконалення аналітичної роботи економістами-аналітиками та менеджерами підприємства в загальній системі його управління, здатність використовувати набуті студентами знання з теоретико-методичного інструментарію економічного аналізу з метою запобігання антикризових заходів в загальній системі управління підприємством, а також здатність формування знань з концептуальних принципів аналітичної роботи та контролю досягнення оперативних і стратегічних цілей на засадах сучасних концепцій економічного аналізу та бізнес-аналітики.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання: студент повинен знати теоретичні і методологічні аспекти економічного аналізу господарської діяльності підприємства;

уміння: забезпечити вміння оцінювати причини відхилень в системі господарської та управлінської інформації, а також розробляти рекомендації щодо ефективних заходів проведення аналізу та контролю в організації; вміти оперувати методологією аналітичних досліджень в практичній роботі компанії та співробітників підрозділів підприємства відповідно до всіх напрямів діяльності компанії та використовувати отримані аналітичні результати для потреб планування, бюджетування й прогнозування ймовірних дій в контексті врахування впливу можливих змін на стан діяльності компанії;

досвід: студенти отримують навички використання методології економічного аналізу в аналітичній роботі та управлінні виробничо-господарськими процесами на підприємстві за різними його напрямками, а саме фінансовий аналіз, управлінський аналіз тощо; студенти мають можливість отримати досвід використання методів пізнання та методології економічного аналізу (аналіз, синтез, дедукції, індукції, моделювання, прогнозування, системного/комплексного дослідження тощо) для обґрунтування економічної ефективності використання ресурсів підприємства, а також в умовах адміністративно-управлінської діяльності на підприємстві, орієнтованому на розвиток зовнішніх та внутрішніх відносин між суб'єктами господарювання

Студенти повинні вміти:

- застосовувати отримані знання про професію економіста на практиці;
- використовувати прийоми і методи аналізу в оцінці ділових ситуацій підприємств;
- систематизувати дані різних джерел інформації про господарську діяльність підприємства та її результати за допомогою моделювання та розробки системи економічних показників, які представляють основу для проведення економічного аналізу;
- давати оцінку факторів росту виробництва;
- визначати ступінь екстенсифікації і інтенсифікації використання ресурсного потенціалу підприємства, в цілях забезпечення економічного зростання;
- оцінювати ефективність системи управління витратами;
- здійснювати моніторинг фінансового стану;
- узагальнювати результати проведеного аналітичного дослідження в форми аналітичних записок, здійснювати зведення резервів підвищення ефективності господарювання та рекомендацій щодо їх використання.

Методичні вказівки для самостійних занять, значною мірою узагальнюючи здобуті студентами знання з інших економічних дисциплін, допоможе майбутнім фахівцям оцінювати окремі господарські ситуації, вирішувати комплексні економічні проблеми на підприємстві тощо.

Метою самостійних занять з економічного аналізу є закріплення здобутих студентами систематизованих знань і навичок володіння науковими основами економічного аналізу. Під час самостійних занять студенти з кожної теми курсу вивчають теоретичний матеріал та відпрацьовують навички аналітичної роботи з використанням конкретної інформації. За такого підходу такі форми навчання стають більш цілеспрямованими й ефективними, підвищується рівень теоретичної та практичної підготовки студентів.

Самостійне заняття № 1.

Предмет, зміст та завдання економічного аналізу

Завдання для самостійного вивчення

1. Табличний спосіб в економічному аналізі.
2. Графічний спосіб в економічному аналізі.

Теми рефератів

1. Метод порівняння в економічному аналізі.
2. Абсолютні, відносні і середні величини.
3. Методи групувань в економічному аналізі.
4. Балансовий і сальдовий методи в економічному аналізі.
5. Побудова та аналіз динамічних рядів.
6. Табличний спосіб в економічному аналізі.
7. Графічний спосіб в економічному аналізі.

Тести:

1. Об'єкт економічного аналізу:
 - а) господарська діяльність;
 - б) обіг капіталу в процесі господарської діяльності;
 - в) економічні результати господарської діяльності;
 - г) господарські явища, процеси та їх результати, відображені в системі економічних показників, та причинно-наслідкові зв'язки, що їх характеризують.
2. Яка зі складових економічного аналізу не є частиною аналізу господарської діяльності підприємства?
 - а) виробничо-економічний аналіз;
 - б) фінансовий аналіз;
 - в) техніко-економічний аналіз;
 - г) макроекономічний аналіз.
3. Об'єктом конкретних аналітичних досліджень не виступають:
 - а) обсяги виробництва і реалізації продукції;
 - б) комерційна діяльність;
 - в) закони розвитку суспільства;
 - г) фінансовий стан підприємства.
4. За предметом вивчення економічний аналіз відносять до:
 - а) природничих наук;
 - б) технічних наук;
 - в) суспільних наук;
 - г) логіко-математичних наук.
5. Економічний аналіз є однією з функцій системи:
 - а) планування;
 - б) обліку;
 - в) прийняття управлінських рішень і контролю за їх виконанням;
 - г) управління підприємством.

Самостійне заняття № 2
Метод та методика економічного аналізу

Завдання для самостійного розв'язання:

Задача 1

На підставі даних, наведених в таблиці, визначити абсолютне і відносне зміна обсягу продукції і суми витрат у вартісному вираженні, попередньо привівши обсяг випуску продукції в порівнянний вид за ціновим фактором, а суму витрат – за фактором обсягу.

Вид продукції	Обсяг виробництва, тон N		Ціна, млн. грн./тн Ц		Витрати на 1 од., млн. грн./тн З1ед.	
	План	Факт	План	Факт	План	Факт
А	6000	6000	0,12	0,15	0,09	0,1
Б	4000	6000	0,03	0,035	0,025	0,03

Результати оформити у вигляді таблиці і сформулювати висновки.

Вид продукції	Обсяг випуску, млн. грн. ВП			Сума витрат, млн. грн. З_Σ			Зміни			
	План	Факт за плановими цінами	Факт	План	Факт за плановим обсягом	Факт	Обсяг випуску		Сума витрат	
							Абсол.	Віднос.	Абсол.	Віднос.
А										
Б										
Разом										

Задача 2

Проаналізувати вплив на валовий обсяг виробництва кількості працівників, кількості відпрацьованих днів одним працівником і їх вироблення способ повних ланцюгових підстановок, абсолютних різниць, відносних різниць та інтегральним методом. Вихідні дані подано в таблиці.

Показник	План	Факт	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення	Темпи зростання, %
Обсяг валової продукції, тис. грн. ВП	2920	3380			
Середньооблікова чисельність персоналу, чол Ч	20	25			
Кількість відпрацьованих днів одним працівником за рік, дн. Д	200	208			
Середньоденна вироблення продукції одним працівником, тис. грн./чол. q	0,73	0,65			

Задача 3

Визначити вплив факторів на зміну фонду оплати праці та зробити висновок

Вихідні дані для розрахунку факторів

Показник	За планом	Фактично	Відхилення від плану	% виконання плану
1. Товарна продукція за місяць, тис. грн.	500	477,4		
2. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	250	200		
3. Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками людино-годин	40 000	30 800		
4. Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками людино-днів	5000	4400		
5. Середнє число днів роботи одного робітника (ряд. 4 : ряд. 2)	20	22		
6. Середня тривалість робочого дня (ряд. 3 : ряд. 4), год	8	7		
7. Виробіток одного робітника:				
а) середньомісячний, грн. (1 : 2)	2000	2387		
б) середньодобовий, грн. (1 : 4)	100	108,5		
в) середньогодинний, грн. (1 : 3)	12,5	15,5		

Самостійне заняття № 3
Інформаційна база економічного аналізу

Завдання для самостійного вивчення

1. Технологія аналітичного процесу.
2. Організаційні форми і виконавці аналізу.
3. Передумови і сутність автоматизації економічного аналізу. Інформаційні системи і технології при проведенні економічного аналізу.
4. Програмне забезпечення економічного аналізу. Розробка та організація спеціальних програм комп'ютерного аналізу.
5. Використання інструментів Microsoft Office та Прикладних статистичних пакетів в економічному аналізі.
6. Автоматизоване робоче місце спеціаліста-аналітика.

Теми рефератів

1. Інформаційне забезпечення економічного аналізу.
2. Економічна інформація, її сутність та зміст.
3. Системи економічної інформації, їх сутність та зміст.
4. Організація економічного аналізу.
5. Автоматизація економічного аналізу.

Тести:

1. За ознакою часу проведення аналізу виділяють такі його види:

- а) базисний і звітний;
- б) звітний і попередній;
- в) ретроспективний і перспективний;
- г) статичний, оперативний і підсумковий.

2. Оперативний аналіз – це:

- а) аналіз у процесі здійснення господарської діяльності в ході виконання поставлених завдань або одразу після закінчення господарської операції;
- б) аналіз результатів господарської діяльності за рік;
- в) аналіз з метою прогнозування майбутніх процесів та явищ;
- г) аналіз операційної діяльності.

3. Який аналіз проводиться до початку виробничих подій, господарських процесів і операцій, передбачає їх наслідки, оцінює їхню ефективність?

- а) поточний;
- б) перспективний;
- в) порівняльний;
- г) оперативний.

4. За суб'єктами дослідження економічний аналіз поділяють на:

- а) порівняльний, факторний, статистико-економічний, системний;
- б) внутрішній, зовнішній;
- в) поточний (оперативний), підсумковий, перспективний (попередній);
- г) комплексний, тематичний.

5. За методикою вивчення об'єкту виділяють такий вид аналізу як:

- а) факторний;
- б) підсумковий;
- в) зовнішній;
- г) фінансовий.

6. Факторний аналіз являє собою:

- а) причинно-наслідкові зв'язки економічного явища;
- б) методику комплексного і системного вивчення та кількісного виміру впливу факторів на розмір результативного показника;
- в) методику визначення тенденцій зміни факторних показників;
- г) прийоми визначення співвідношення величини одного явища з величиною будь-якого іншого.

7. Який аналіз застосовують для досліджень складних економічних проблем, великих виробничих комплексів, які поєднують з аналізом технічних, соціальних, демографічних і національних проблем, екологічних і політичних умов?

- а) ретроспективний;
- б) стратегічний;
- в) статистичний;
- г) системний.

8. Як називають аналіз, що здійснюється шляхом зіставлення даних кількох підприємств або орієнтуючись на показники кращих підприємств галузі?

- а) оперативний виробничий;
- б) прогнозний;
- в) порівняльний міжгосподарський;

г) системний.

9. Метод комплексного техніко-економічного дослідження об'єкта з метою розвитку його корисних функцій при оптимальному співвідношенні між їхньою значимістю для споживача і витратами на їхнє здійснення, носить назву:

- а) оперативний виробничий;
- б) маржинальний;
- в) функціонально-вартісний;
- г) системний.

10. Аналіз беззбитковості, що базується на класифікації витрат на змінні та постійні, носить назву:

- а) аналіз рентабельності;
- б) маржинальний аналіз;
- в) АВС-аналіз;
- г) балансовий аналіз.

Самостійне заняття № 4 Аналіз виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг

Завдання для самостійного розв'язання:

Задача 1

Проаналізувати динаміку виробництва і реалізації продукції на підприємстві.
Зробити висновок.

Рік	Обсяги виробництва, грн.	Темп росту, %		Обсяг реалізації, грн.	Темп росту, %	
		базисний	ланцюговий		базисний	ланцюговий
2000	90000			89500		
2001	92400			92600		
2002	95800			94300		
2003	94100			93500		
2004	100800			96600		

Задача 2

Вивчити план виконання для виробництва організації за звітний період. Зробити висновок.

Назва товару	Обсяг виробництва, грн.			Відхилення планового виробництва минулого року		Відхилення фактичного виходу			
	Попередній рік, грн.	Звітний рік		грн.	%	від плану		з попереднім роком	
		план	факт			грн.	%	грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вафлі «Арте́к»	40500	40920	40920						
Вафлі «Десертні»	34000	34100	33418						

Вафлі «Лимонні»	35000	35090	31900						
Вафлі «Сніжинка»	29000	28710	30305						
Вафлі «Шоколадні»	40000	37760	40120						
Всього									

Задача 3

Вивчити план виконання для діапазону, поданому у таблиці. Зробити висновок.

Вид продукції	Випуск продукції, тис.грн.		План виконання, %	Абсолютне відхилення	Продукти, знесені у виконання плану, тис.грн.
	план	факт			
А	200	250			
Б	150	130			
В	550	632			
Г	300	200			
Д	400	404			
Всього					

Задача 4

Проаналізувати ритм виробництва. Визначити коефіцієнти ритму, аритмії і загальне зниження виробництва у зв'язку з помилками роботи.

Квартал	Випуск продукції, тис. грн.		Продукти, занесена в запланований ритм, тис. грн
	План	Факт	
I	280	240	
II	310	260	
III	310	400	
IV	340	480,3	
Итого			

У заплановані ритм рахуються, нижні дві цифри "план факт".

Коефіцієнт ритму обчислюється таким чином:

$$K_r = \frac{\text{Всього прийнято в розрахунок планового ритму}}{\text{Всього випуск продукції по плану}}$$

$$K_r = 1150 / 1240 = 0,927 \text{ или } 92,7\%.$$

Коефіцієнт аритмічності:

$$K_{ar} = 1 - 0,927 = 0,073.$$

Разом недовиповнено виробництво план у зв'язку з не ритмічною роботою.

$$O_{недовып} = O_p \cdot K_{ar} = 1240 \cdot 0,073 = 90,52 \text{ тыс. грн.}$$

Задача 5

Вивчити план виконання по сортності. Зробити висновок .

Сорт	Продажна ціна продукту, грн.	К _{пер}	План		Факт	
			Кількість продуктів, шт.	Випуск продукції, грн.	Кількість продуктів, шт.	Випуск продукції, грн.
Найвищий	1000	1,0	950	950000	1012	1012000
1	900	0,9	50	45000	66	59400
2	700	0,7	–	-	22	15400
Всього	–	–	1000	995000	1100	1086800

Обчислення середнього значення сортності за планом і звітом.

$$K_{\text{сорт}}^{\text{пл}} =$$

$$K_{\text{сорт}}^{\text{отч}} =$$

Фактична середньозважена ціна складе:

$$C_{\text{cp}}^{\text{ф}} =$$

Аналогічним чином, запланована вартість дорівнює

$$C_{\text{cp}}^{\text{пл}} =$$

Задача 6

Проаналізувати вплив виробництва методом повних ланцюгових підстановок. Зробити висновок .

Індикатори	План	Факт	Абсолютне відхилення
Обсяг товарної продукції на рік, тис.грн.			
Загальна кількість машин, шт.	220	205	
Відпрацьовані години обладнанням, год	2270	2240	
Середньогодинна робота на 1 верстат, грн.	2,5	3	

Задача 7

Проаналізувати вплив способу виробництва скорочених ланцюгових підстановках. Зробити висновок .

Індикатори	План	Факт	Абсолютне відхилення
Обсяг товарної продукції на рік, тис.грн.			
Площа виробництва, м ²	4800	4780	
Виділення продуктів з 1 м ² , грн.	260	250	

Задача 8

Проаналізувати вплив способу виробництва повних ланцюгових підстановок.
Сделать вывод.

Індикатори	План	Факт	Абсолютне відхилення
Обсяг товарної продукції на рік, тис.грн.			
Вартість основних фондів, тис.грн.	2140	2000	
Рентабельність активів, грн.	0,9	1,2	

Самостійне заняття № 5 Аналіз трудових ресурсів Завдання для самостійного розв'язання:

Задача 1

Проаналізувати структуру чисельності працюючих

Показники	План	Факт	Відхилення	Структура працюючих, %	
				план	факт
Чисельність підприємства, чол.,					
Промислово-виробничий персонал, чол,					
у тому числі:					
1 робітники	232	249			
2 фахівці	27	32			
3 керівники	15	11			
4 службовці	14	12			
Непромисловий персонал, чол	8	5			

Задача 2

Проаналізувати кваліфікацію робітників

Розряд робочих	Кількість робочих даного розряду, чол.	
	План	Факт
1	-	-
2	52	54
3	46	47
4	97	97
5	13	13
6	53	53
Разом		

Задача 3

Проаналізувати абсолютне і відносні змінні

Показники	план	факт
Обсяг виробництва, тис. грн.	323	333,9
Кількість працюючих, чол.	182	185

Задача 4

Проаналізувати фонд робочого часу способом абсолютних різниць

Показники	План	Факт	Абс.відхилення
1 Чисельність робітників, чол.	261	264	
2 Відпрацьовано всього людино-днів	61596	62568	
3 Відпрацьовано всього людино-годин	505087	506801	
4 Відпрацьовано днів 1 робітником, дн.			
5 Середня тривалість робочого дня, години			
6 Фонд робочого часу			

Задача 5

Проаналізувати продуктивність праці методом абсолютних різниць (модель $q_{\text{год}} = D \cdot F \cdot q_{\text{час}}$)

Показники	План	Факт	Абсол. відхилення
1 Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	1244	1340,3	
2 Середньооблікова чисельність робітників, чол.	261	264	
3 Відпрацьовано людино-днів, всього	61596	62568	
4 Відпрацьовано людино-годин, всього	505087	506801	
5 Середньорічна вироблення на 1 робочого, грн.			
6 Середньогодинна вироблення 1 робітника, грн.			
7 Відпрацьовано днів 1 робітником			
8 Середня тривалість робочого дня, годину			

Самостійне заняття № 6

Оцінка стану і використання основних фондів

Завдання для самостійного розв'язання:

Задача 1

Необхідно:

- на підставі даних таблиці визначити результативний показник; виявити вплив факторів на зміну результативного показника;
- зробити відповідні висновки, визначити позитивні та негативні зміни факторів, виявити резерви по 2-му році.

Показники	1-й рік	2- рік
-----------	---------	--------

	План	Факт	План	Факт
Обсяги виробництва	5645200	5556800	5552500	5789200
Середньорічна вартість основних засобів	985960	985970	985900	984950
Фондовіддача, $\frac{грн/год}{грн}$	5,73	5,64	5,63	5,88

Задача 2

Необхідно:

- на підставі даних таблиці визначити результативний показник; виявити вплив факторів на зміну результативного показника;
- зробити відповідні висновки, визначити позитивні та негативні зміни факторів, виявити резерви по 2-му році.

Показники	1-й рік		2- рік	
	План	Факт	План	Факт
Обсяги виробництва, тис. грн.	1130	1110	1115	1160
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	985	986	987	988
Фондовіддача, $\frac{грн/год}{грн}$	1,15	1,13	1,13	1,17

Задача 3

Необхідно:

- на підставі даних таблиці визначити результативний показник; виявити вплив факторів на зміну результативного показника;
- визначити позитивні та негативні зміни факторів, з'ясувати їх причини та резерви; зробити відповідні висновки по 2-му році.

Показники	1-й рік		2- рік	
	План	Факт	План	Факт
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1850	1920	1900	1890
Середньооблікова чисельність робітників, чол.	43	40	40	44
Фондоозброєність праці, т. грн./чол.	43,02	48	47,5	42,95

Задача 4

Необхідно:

- на підставі даних таблиці визначити результативний показник; виявити вплив факторів на зміну результативного показника;
- визначити позитивні та негативні зміни факторів, з'ясувати їх причини та резерви; зробити відповідні висновки по 2-му році.

Показники	1-й рік		2- рік	
	План	Факт	План	Факт
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	200	210	195	204
Фондовіддача	4	4,65	3,97	4,12
Обсяг випуску продукції, т. грн.	800	976,5	774,15	840,5

Задача 5

Необхідно:

- пояснити порядок розрахунку наведених у таблиці показників, їх економічний зміст, вказати, з яких джерел інформації використовувалися дані;
- охарактеризувати значення показників для підвищення ефективності діяльності підприємства;
- назвати можливі причини змін, що відбулися, виявити їх вплив на результати діяльності підприємства (за будь-яким двом моделям) по 2-му році.

Дані для виконання:

Показники	Одиниці виміру	1-й рік		2-й рік	
		Прогноз	Факт	Прогноз	Факт
Середньорічна вартість основних засобів	тис.грн.	3850,6	3280,7	4112	4043,1
Фондовіддача	$\frac{грн}{год}$ грн	1,2	1,14	1,5	1,37
Фондомісткість	$\frac{грн}{грн/год}$	0,83	0,88	0,66	0,73
Фондоозброєність	$\frac{грн}{чол}$	225200	265000	260000	251200
Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	тис.грн.	4620,7	3740	6168	5539

Самостійне заняття № 7

Забезпечення підприємства матеріальними ресурсами та їх використання

Задача 1

Проаналізувати матеріаломісткість за елементами витрат

Матеріаломісткість за елементами витрат

Елементи матеріальних витрат	Матеріальні витрати, тис. грн.		Матеріаломісткість товарної продукції, коп.		
	За планом	Фактично	За планом	Фактично	Відхилення від плану
Матеріальні витрати – всього	8 632	8 977	71,6	70,96	

У тому числі:					
Сировина і основні матеріали	1 413	1 347	11,72	10,65	
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	6 956	7 340	57,7	58,02	
Паливо	83	90	0,69	0,71	
Енергія	70	80	0,58	0,63	
Інші витрати	110	120	0,91	0,95	

Задача 2

Зміна матеріаловіддачі на 1 грн. товарної продукції

Показники	Умовне позначення	План	Звіт	Відхилення ±Δ	Темп Зростання, %	Приріст %
Товарна продукція, грн.	ТП	51340	53852			
Витрати на предмети праці для виробництва продукції, грн.	Зм	23450	23980			
Матеріаловіддача (вихід продукції на 1 грн витрат на предмети праці), коп.	М ₀	218,93	224,57			

Самостійне заняття № 8

Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг) за узагальнюючими показниками

Завдання для самостійного розв'язання:

Задача 1

Вихідні дані для аналізу кошторису загальновиробничих витрат

Показник	План	Факт	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне, %
1 Об'єм відпуску продукції О, тис. грн	870	904		
2 Кошторис загальновиробничих витрат С, тис. грн.	60,9	72,32		
3 Загальновиробничі витрати на 1 грн. Об'єму випуску продукції З _{1грн С} , грн.	0,07	0,08		

Задача 2

Аналіз загальної суми матеріальних витрат

Елементи витрат	Сума, тис. грн.			Структура витрат, %		
	План	Факт	+, -	План	Факт	
Допоміжні матеріали	2095	3088				
Паливо	442	796				
Електроенергія	2859	4020				
Послуги виробничого характеру	3207	5411				
Всього матеріальні витрати	8603	13315		100	100	

Самостійне заняття № 9
Аналіз прямих та непрямих виробничих витрат

Задача 1

Підприємство виробляє один вид продукції. Постійні витрати за рік 10000 грн. Ціна реалізації продукції – 20 грн., змінні витрати – 10 грн. Попит на продукцію досить високий, діапазон виробництва продукції від 1000 до 3500 од. Поточний обсяг реалізації становить 1500 од. Визначити: критичний обсяг діяльності; ціну, яку належить встановити для отримання прибутку у розмірі 15000 грн. за поточним обсягом реалізації; додатковий обсяг продажів, потрібний для покриття додаткових постійних витрат у розмірі 3000 грн.

Задача 2

Розрахувати повну собівартість продукції, якщо витрати на основні матеріали – 1,5 грн, напівфабрикати зі сторони – 0,5 грн, паливо та енергію – 0,8 грн, основну заробітну плату робітників – 1,1 грн, додаткову заробітну плату – 0,23 грн, відрахування на соціальне страхування – 37,5%.

Річні витрати на утримання та експлуатацію устаткування складають 200 тис.грн, загальновиробничі витрати – 400 тис.грн, загальногосподарські – 150 тис.грн. Основна заробітна плата виробничих працівників – 150 тис.грн. Позавиробничі витрати 3% від виробничої собівартості.

Задача 3

Обсяг товарної продукції в базовому році склав – 6400 тис.грн, а витрати на 1 грн – 0,9 грн. Умовно-постійні витрати в базовому році – 1500 тис.грн. За планом обсяг виробництва збільшиться на 10%, умовно-постійні витрати на 4%. Внаслідок впровадження нової техніки буде зекономлено 72 тис.грн. Визначити: обсяг товарної продукції за планом; собівартість товарної продукції за рівнем витрат минулого року; відносну економію умовно-постійних витрат у плановому році; собівартість товарної продукції за планом; планові витрати на 1 грн; відсоток зниження витрат порівняно з минулим роком.

Задача 4

За звітними даними роботи комбінату виявлена економія матеріалів внаслідок зниження норм на 10% і за рахунок зниження цін на 3%. Собівартість товарної продукції – 845 тис.грн, затрати на сировину і матеріали 408 тис.грн. Визначити вплив зазначених факторів на показник собівартості продукції.

Задача 5

Спеціалізація виробництва забезпечила зростання продуктивності праці на 8% при цьому заробітна плата зросла лише на 5%. Собівартість товарної продукції 908,6 тис.грн, а фонд заробітної плати склав 318 тис.грн. Визначити вплив зростання продуктивності праці на рівень собівартості.

Задача 6

Собівартість товарної продукції – 7800 тис.грн. Собівартість залишків товарної продукції на складі на початок розрахункового періоду – 250 тис.грн, а на кінець – 267 тис.грн. Собівартість залишків відвантаженої продукції без зміни її власника на початок розрахункового періоду – 150 тис.грн, а на кінець – 200 тис.грн. Визначити повну собівартість реалізованої продукції.

Задача 7

Визначити суму витрат на утримання та експлуатацію устаткування, яка припадає на одиницю продукції. Заробітна плата – 600 грн. На одиницю продукції фонд заробітної плати робітників структурного підрозділу – 880 тис.грн. Як зміниться в калькуляції одиниці значення витрат на утримання та експлуатацію устаткування, якщо на початку періоду ввести 2 одиниці устаткування вартістю 40 тис.грн, річні витрати на ремонт та обслуговування кожного – 5 тис.грн. Норма амортизації устаткування 5%. Загальна сума витрат на утримання та експлуатацію устаткування, що підлягає розподілу 2000 грн.

Задача 8

У звітному році порівняно з базовим витрати на сировину знизилися на 10% (у структурі собівартості базового періоду вони склали 60%) та змінився обсяг виробництва продукції. Інші складові питомих змінних витрат та загальні постійні витрати залишилися незмінними, але питомі сукупні витрати знизилися на 12000 грн. Визначити, на скільки відсотків змінився випуск продукції, якщо в базовому періоді питомі сукупні витрати 90000 грн, а питомі постійні витрати 30000 грн.

СПИСОК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Автономність підприємства (принцип підготовки фінансової звітності) – підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому

особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства.

Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Активний ринок – ринок, якому притаманні такі умови: 1) предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; 2) у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; 3) інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Беззбитковість – це такий стан діяльності підприємства, коли бізнес не приносить ні прибутків, ні збитків, а виручка від реалізації продукції покриває лише витрати.

Безперервність діяльності (принцип підготовки фінансової звітності) – передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі.

Бухгалтерська звітність – звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Валюта звітності – грошова одиниця України.

Валютний курс – установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вертикальний (структурний) фінансовий аналіз – одна із систем фінансового аналізу, що базується на структурному розкладі окремих показників фінансової звітності підприємства. В процесі здійснення фінансового аналізу розраховуються питомі ваги окремих структурних складових агрегованих фінансових показників.

Виробничий цикл підприємства – характеризує період повного обороту матеріальних елементів оборотних активів, які використовуються для обслуговування виробничого процесу, починаючи з моменту надходження сировини, матеріалів і напівфабрикатів на підприємство і закінчуючи моментам відвантаження виготовленої з них готової продукції покупцям.

Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Витрати (дохід) з податку на прибуток – загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка обчислена з облікового прибутку (збитку) і складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Відстрочене податкове зобов'язання – сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Внутрішньогрупове сальдо – сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій.

Внутрішньогрупові операції – операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Гарантована ліквідаційна вартість – 1) для орендаря – частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або пов'язаною з ним стороною; 2) для орендодавця – частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або

незалежною третьою стороною, здатною за своїм фінансовим станом відповідати за гарантією.

Горизонтальний (трендовий) фінансовий аналіз – одна із систем фінансового аналізу, що ґрунтується на вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі. В процесі аналізу розраховуються темпи росту (приросту) окремих елементів капіталу підприємства за ряд періодів і визначаються тенденції їх зміни (чи тренд).

Господарська одиниця за межами України – дочірнє, асоційоване, спільне підприємство, філія, представництво або інший підрозділ підприємства, які перебувають або ведуть господарську діяльність за межами України.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Група – материнське (холдингове) підприємство та його дочірні підприємства.

Група нематеріальних активів – сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Гудвіл – один із видів нематеріальних активів, вартість якого визначається як різниця між ринковою (продажною) вартістю підприємства як цілісного майнового комплексу та його балансовою вартістю. Це перевищення вартості пов'язане з можливістю отримання вищого рівня прибутку (порівняно з середньогалузевим) за рахунок використання ефективнішої системи управління, домінуючої позиції на товарному ринку, використання нових технологій тощо.

Дата балансу – дата, на яку складений баланс підприємства. Зазвичай датою балансу є кінець останнього дня звітного періоду.

Дата придбання – дата, на яку контроль за чистими активами і діяльністю підприємства, що купується, переходить до покупця.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дериватив – фінансовий інструмент, який підтверджує право чи обов'язок його власника купити чи продати цінні папери, валюту, товари чи нематеріальні активи за раніше визначеними ним умовами в майбутньому. Найбільш розповсюдженими деривативами є опціони, свопи, форвардні контракти.

Дефолт – оголошення позичальника як неспроможного погасити в передбачені строки свої фінансові зобов'язання.

Диверсифікація – різноманітність форм діяльності, видів товарів і послуг, груп фінансових інструментів з метою мінімізації ризиків.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Дисконтування вартості – процес приведення майбутньої вартості грошей до їх теперішньої вартості шляхом вилучення з їх майбутньої суми відповідної суми процентів, що називається дисконтом.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання – усі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Дослідження – заплановані підприємством дослідження, які проводяться ним уперше з метою отримання і розуміння нових наукових та технічних знань.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Дочірнє підприємство – підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Елемент витрат – сукупність економічно однорідних витрат.

Ефективна ставка відсотка – ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

Забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Запаси – активи, які: 1) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; 2) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; 3) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Злиття – об'єднання підприємств (шляхом створення нової юридичної особи або приєднання підприємств до головного підприємства), в результаті якого власники (акціонери) підприємств, що об'єднуються, здійснюватимуть контроль над усіма чистими активами об'єднаних підприємств з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків та вигод від об'єднання. При цьому жодна зі сторін не може бути визначена як покупець

Зменшення корисності – втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Знос необоротних активів – сума амортизації об'єкта необоротних активів з початку їх корисного використання.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Ідентифіковані активи та зобов'язання – придбані активи та зобов'язання, які на дату придбання відповідають критеріям визнання статей балансу, встановлених Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Баланс».

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Індекс інфляції – показник, що відображає загальний ріст рівня цін у певному періоді. Визначається шляхом сумування базового їх рівня на початок періоду (який приймається за одиницю) і темпу інфляції в аналізованому періоді.

Іноземна валюта – валюта інша, ніж валюта звітності.

Історична (фактична) собівартість (принцип підготовки фінансової звітності) – визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Коефіцієнт варіації – статистичний показник, який характеризує співвідношення середньоквадратичного відхилення і середньої величини аналізованого показника. Відображає рівень варіації аналізованого показника, використовується в процесі оцінки рівня окремих видів ризиків.

Коефіцієнти оцінки оборотності капіталу – система показників фінансової активності підприємства, які характеризують, наскільки швидко сформований капітал обертається в процесі його господарської діяльності.

Коефіцієнти оцінки платоспроможності – система показників, які характеризують здатність підприємства своєчасно розплачуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями залежно від стану ліквідності активів. Проведення такої оцінки вимагає попереднього групування активів підприємства за рівнем ліквідності, а фінансових зобов'язань – за терміновістю погашення.

Коефіцієнти оцінки рентабельності – система показників, які характеризують здатність підприємства генерувати необхідну величину прибутку в процесі своєї господарської діяльності і відображають ефективність використання вкладеного капіталу.

Коефіцієнти оцінки фінансової стійкості підприємства – система показників, які характеризують структуру капіталу підприємства з позиції рівня фінансової стабільності його розвитку.

Компаундинг – процес приведення теперішньої вартості грошей до майбутньої вартості в певному періоді шляхом приєднання до їх початкової суми нарахованої суми процентів.

Кон'юнктура ринку – система факторів, які характеризують поточний стан попиту, пропозиції, цін і рівня конкуренції на ринку в цілому чи окремих його сегментів.

Консолідована фінансова звітність – звітність, яка відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Контроль – вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства з метою одержання вигод від його діяльності.

Контрольні учасники – учасники спільної діяльності зі створенням юридичної особи (спільного підприємства), які здійснюють контроль за її діяльністю.

Користувачі звітності – фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Кредитоздатність – система оцінки показників і умов, які визначають здатність підприємства залучати позичений капітал і повертати його в повному обсязі в передбачені строки.

Курсова різниця – різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Лeverидж – фінансовий механізм управління прибутком, який базується на забезпеченні необхідного співвідношення окремих видів капіталу чи окремих видів витрат. Розрізняють фінансовий лeverидж (механізм впливу на рівень рентабельності власного капіталу за рахунок зміни співвідношення власних та позичених фінансових ресурсів) і операційний лeverидж (механізм впливу на суму і рівень прибутку за рахунок зміни співвідношення постійних і змінних витрат).

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Ліквідність – здатність окремих видів майнових цінностей перетворюватися в грошову наявність без суттєвої втрати своєї поточної вартості в умовах певної кон'юнктури ринку.

Майбутня вартість грошей – сума інвестованих у теперішній момент грошових засобів, в яку вони перетворяться через певний період часу з врахуванням процентної ставки.

Метод ефективної ставки відсотка – метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою

ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Метод ЛФО – метод оцінки і відображення в обліку вартості запасів ПМЦ, який базується на використанні останньої ціни їх придбання (за принципом «останній прийшов – перший пішов»).

Метод участі в капіталі – метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Метод ФІФО – метод оцінки і відображення в бухгалтерському обліку вартості ТМЦ, який базується на використанні першої ціни їх придбання (за принципом «перший прийшов – перший пішов»).

Мінімальні орендні платежі – платежі, що підлягають сплаті орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням вартості послуг та податків, що підлягають сплаті орендодавцю, і непередбаченої орендної плати), збільшені: 1) для орендаря – на суму його гарантованої ліквідаційної вартості; 2) для орендодавця – на суму його гарантованої ліквідаційної вартості.

Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Нарахування та відповідність доходів і витрат (принцип підготовки фінансової звітності) – для визначення фінансового результату звітного періоду потрібно зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей.

Негарантована ліквідаційна вартість – частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною.

Негативний гудвіл – перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань над вартістю придбання на дату придбання.

Негрошові операції – операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

Немонетарні активи – усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Необоротні активи – усі активи, що не є оборотними.

Непередбачена орендна плата – частина орендної плати, яка не зафіксована конкретною сумою та розраховується із застосуванням показників інших, ніж строк оренди (обсяг продажу, рівень використання, індекс інфляції та цін, ринкові ставки відсотка тощо).

Непрямі витрати – витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій – прибутки та збитки, які виникають внаслідок внутрішньогрупових операцій (продажу товарів, продукції, виконання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості активів підприємства.

«Ноу-хау» – сукупність незапатентованих технічних, технологічних, управлінських, комерційних і інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, опису нагромадженого досвіду, що є предметом інновацій чи об'єктом інноваційного інвестування.

Обачність (принцип підготовки фінансової звітності) – принцип, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Об'єкт витрат – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат

Об'єкт основних засобів – закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремих конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно. Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремих об'єкт основних засобів.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Операція в іноземній валюті – господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Оренда – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Пов'язані сторони – особи, стосунки між якими обумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або здійснювати суттєвий вплив на прийняття фінансових і оперативних рішень іншою стороною.

Податкова база активу і зобов'язання – оцінка активу і зобов'язання, яка використовується з метою оподаткування цього активу і зобов'язання при визначенні податку на прибуток.

Податковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.

Подібні об'єкти – об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливу вартість.

Показники рентабельності – відносні показники прибутковості, які характеризують ефективність діяльності підприємства.

Послідовність (принцип підготовки фінансової звітності) – передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності.

Постійна різниця – різниця між податковим прибутком (збитком) і обліковим прибутком (збитком) за певний період, що виникає в поточному звітному періоді та не анулюється у наступних звітних періодах.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточний податок на прибуток – сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Початок строку оренди – дата, яка настає раніше: дата підписання орендної угоди або дата прийняття сторонами зобов'язань щодо основних положень угоди про оренду.

Премія за ліквідність – додатковий дохід, що виплачується інвестору, з метою відшкодування ризику можливих фінансових втрат, пов'язаних з низькою ліквідністю об'єктів інвестування.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Придбання – об'єднання підприємств, у результаті якого покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю інших підприємств в обмін на передачу активів, прийняття на себе зобов'язань або випуск акцій.

Проценти – плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані підприємству.

Розкриття – надання інформації, яка є суттєвою для користувачів фінансової звітності.

Розробка – застосування підприємством результатів досліджень та інших знань для планування і проектування нових або значно вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їхнього серійного виробництва чи використання.

Роялті – платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів тощо).

Спільна діяльність – господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Спільний контроль – розподіл контролю за господарською діяльністю відповідно до угоди про ведення спільної діяльності.

Справедлива вартість – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Ставка відсотка на можливі позики орендаря – ставка відсотка, яку мав би сплачувати орендар за подібну оренду або (якщо цей показник визначити неможливо) ставка відсотка за позиками для придбання подібного активу (на той самий термін та з подібною гарантією) на початку строку оренди.

Стаття – елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, установленими національними стандартами бухгалтерського обліку.

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Строк оренди – період дії невідмовної орендної угоди, а також період продовження цієї угоди, обумовлений на початку строку оренди.

Суборенда – угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду третій особі.

Сума очікуваного відшкодування – сума, яку підприємство очікує до відшкодування вартості необоротного активу під час його майбутнього використання, включаючи його ліквідаційну вартість.

Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Суттєва інформація – інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та керівництвом підприємства.

Суттєвий вплив – повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення контролю цієї політики.

Темп інфляції – показник, який відображає розмір знецінення (зниження покупної здатності) грошей у певному періоді, що відображається приростом середнього рівня цін у процентах до їх номіналу на початок періоду.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Теперішня вартість грошей – сума майбутніх грошових засобів, дисконтованих з врахуванням певної процентної ставки до теперішнього періоду часу.

Тимчасова різниця – різниця між оцінкою активу або зобов'язання за даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно.

Товарний знак – емблема, малюнок чи символ, зареєстрований у встановленому порядку, який служить для того, щоб відрізнити даного виробника від іншого. Є одним із видів нематеріальних активів.

Торгова марка – право на виняткове використання фірмової назви юридичної особи. Є одним із видів нематеріальних активів.

Факторинг – фінансова операція, яка полягає в тому, що підприємствопродавець віддає банку право отримання грошових засобів за платіжними документами за поставлену продукцію. При проведенні цієї операції банк повертає підприємству частину боргу, беручи комісійні в процентах до суми платежу. Факторингова операція дозволяє підприємству в короткий термін рефінансувати дебіторську заборгованість.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова оренда – оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом. Оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак: 1) орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди; 2) орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання; 3) строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди; 4) теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди.

Фінансовий цикл підприємства – характеризує період повного обороту грошових засобів, інвестованих в оборотні активи, починаючи з моменту погашення кредиторської заборгованості за одержані сировину, матеріали і напівфабрикати, і закінчуючи інкасацією дебіторської заборгованості за поставлену готову продукцію.

Фінансові інвестиції – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Франчайзинг – продаж ліцензії на технологію чи товарний знак фірми, що має високий імідж на ринку, при умові дотримання покупцем франчайзіатом обумовлених продавцем ліцензії франчайзером стандартів якості продукції і послуг у процесі її реалізації. Для покупця придбання такої ліцензії є однією з форм інноваційних інвестицій.

Частка меншості – частина чистого прибутку (збитку) та чистих активів дочірнього підприємства, яка не належить материнському підприємству (прямо або через інші дочірні підприємства).

Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Чисті активи – активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

Якість дебіторської заборгованості – узагальнена характеристика структур портфеля дебіторської заборгованості на основі ряду показників, які характеризують його надійність і ліквідність.

Якість прибутку – узагальнена характеристика структури джерел формування прибутку підприємства. Висока якість операційного прибутку характеризується стабільністю його структури і позитивної динаміки, ростом обсягу випуску продукції, зниженням рівня операційних витрат тощо, а низька якість – зростанням цін на продукцію без збільшення обсягу випуску і реалізації в натуральних показниках, зниженням цінності акцій, погіршенням ділового іміджу адміністрації суб'єкта господарювання тощо.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (від 16.07.1999 р.) // Бухгалтерський облік і аудит. – 1999. - №9. – С.3-8.
2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1,2,3,4,5 // Бухгалтерський облік і аудит. – 1999. – №6. – С.14-32.
3. Аналіз банківської діяльності: Підручник / За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 599 с.
4. Багров В.П., Багрова В.І. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 160с.
5. Баканов М.И. Экономический анализ: практикум. - М., 2001. – 254 с.
6. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 416 с.
7. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория анализа хозяйственной деятельности: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2000.
8. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: Навч.посіб. - Житомир, 2003. – 486 с.
9. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004. – 180 с.
10. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
11. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»/ За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 680 с.
12. Іваненко В.І. Економічний аналіз господарської діяльності. Навч.посіб. - К., 2001. – 326 с.
13. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу. – К.: “Знання-ПРЕС”, 2000.
14. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 146 с.
15. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств / Навч. посібник. – К.: Видавничий дім «Скарби», 2001. – 336 с.
16. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посібник – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 378 с.
17. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібник. – К., 2006 – 368 с.
18. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
19. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і прогнозування. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
20. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навч. посібник – К.: КНЕУ, 2004. – 365 с.

21. Мельник В.М. Основи економічного аналізу. Навч. посіб. - К., 2003. – 460 с.
22. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2001. – 412 с.
23. Несторенко Ж.К., Череп А.В. Економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 122 с.
24. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання / За ред. д.е.н., професора А.В. Чупіса. – Суми: Видавництво «Довкілля», 2001. – 404 с.
25. Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с.
26. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. – Тернопіль: Екон. думка, 2004. – 416 с.
27. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
28. Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 210 с.
29. Серединська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Теорія економічного аналізу: Підручник. – Тернопіль Астон, 2006. – 368 с.
30. Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.
31. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. Навч. посіб. - К., 2003. – 344 с.
32. Таркуцяк А.О. Фінансовий аналіз. – К., 2001. – 204 с.
33. Теорія економічного аналізу: Навчальний посібник / За ред. Проф.. В.Є. Труша. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 149 с.
34. Теорія економічного аналізу: Підручник / За ред. Р.В. Федоровича. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 323 с.
35. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
36. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз бізнесу: Навч. посібник. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2004. – 288 с.
37. Федорович Р.В. Теорія економічного аналізу. Підручник. - Тернопіль, 2002. – 360 с.
38. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / П.Ю. Буряк, М.В. Римар, М.Т. Бець та ін. За заг. ред. П.Ю. Буряка, М.В. Римара. – К: ВД «Професіонал», 2004. – 528 с.
39. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник. – 2-е вид., перероб. і доп. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 360 с.
40. Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І.. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 123 с.

41. Чумаченко М.В. Економічний аналіз: Навч. посіб. - К., 2003. – 560 с.
42. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика фінансового аналізу. – М.: ИНФРА – М, 2001. – 181 с.
43. Шморгун Н.П., Головка І.В. Фінансовий аналіз. Навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2006. – 528 с.

Допоміжна

1. Болюх М.А., Горбатюк М.І. Збірник задач із курсу «Економічний аналіз»: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2002. - 232с.
2. Верба В.А., Гребешкова О.М., Востряков О.В. Проектний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 297 с.
 1. Головка Т.В., Сагова С.В. Стратегічний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За ред. д-ра екон. наук, проф. М.В. Кужельного. – К.: КНЕУ, 2002. – 198 с.
 2. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз: Навч. посібник. – К.: Алеута, 2006. – 404 с.
 3. Гинзбург А.И. Экономический анализ. – СПб: Питер, 2003.-480с.
 4. Економічний аналіз: Практикум / За ред. проф. Є.В. Мниха. – Київ: Центр навч. літератури, 2005. – 432 с.
 5. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств / За ред. С.І. Шкарабана, М.І. Сапачова. – Тернопіль ТАНГ, 1999. - 405с.
 6. Економічний аналіз: Навчальний посібник/ За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченька. – К.: КНЕУ, 2003. - 556с.
 7. Іванова Н.Ю. Аналіз безбитковості виробництва: теорія та практика: Навч. посібник. – Київ: Лібра, 2002. – 72 с.
 8. Ізмайлова К.В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2003. – 148 с.
 9. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 190 с.
 10. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків та підприємств: Навчальний посібник. – К.: Скарби, 2001. – 336 с.
 11. Ковальчук М.І. Економічний аналіз у сільському господарстві: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 282 с.
 12. Ковальчук Т.М. Оперативний економічний аналіз в управлінні агропромисловим виробництвом. – К.: ІАЕ, 2001. – 520 с.
 13. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник. – К.: Знання, КОО, 2000. – 378 с.
 14. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
 15. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Стоячук Я.М. Практикум з міжнародного економічного аналізу: тести, вправи та задачі, проблемні ситуації, ділові ігри: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ 2006. – 292 с.
 16. Мельник В.М. Основи економічного аналізу: короткий теоретико-методологічний курс: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 128 с.

17. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 236 с.
18. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2003. – 278 с.
19. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.
20. Олійник О.В. Економічний аналіз: Практикум для студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 496 с.
21. Проектний аналіз / За ред. С.О. Москвіна. – К.: ТОВ «Видавництво Лібра», 1999. – 368 с.
22. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навчальний посібник. Видання 2-ге, доповнене. – Львів: Новий Світ-2000, Альтаїр-2002, 2003. – 272 с.
23. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – Львів: ЛБІ НБУ, 2000. – 485 с.
24. Царенко О.М. Економічний аналіз підприємств агропромислового комплексу: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1998. – 256 с.
25. Щукін Б.М. Аналіз інвестиційних проектів: Конспект лекцій. – К.: МАУП, 2002. – 128 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України (Урядовий портал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/newscategory?cat_id=246396931
3. Збірник наукових праць "Економічний аналіз" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa>
4. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1109/>
6. Офіційний веб-портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
7. Офіційне інтернет-представництво президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>
8. Фонд «Ефективне управління» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/cms/projects/studying_Ukraine_competitiveness
9. Журнал «Аудит і фінансовий аналіз» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.auditfin.com>